

Benoît COMBET

De l'integracion a l'inclusion : la classa cooperativa coma luòc d'acuèlh de cadun ?

Memòri de màster 2.

Mencion: Mestièrs de l'educacion e de la formacion.
Especialitat: Professor de las escòlas bilingüe –
Percors especific ISLRF estudiants salariats

Bailejat per Pierre-Johan Laffite e Alain Di Meglio

Annada universitària 2019-2020

De l'integracion a l'inclusion : la classa cooperativa coma luòc d'acuèlh de cadun ?

Mercejaments

Aus primièrs passaires : Lidia Hernandez, Felip Joulíe e Patric Albert

A la còla Claudi Alranq, per las nòstras charadissas nocturnas e lo vam balhat

A las còlas d'APRENE e dau CFPO per aquesta aventura ,

Aus collègas de camin, e mai Xavi Ferré, Dalfina Palacio, Peirina Paul e Joan-Francès Albert,

A Pèire-Johan Laffite e Adriana Parra-Carasquilla per aquesta iniciacion a la recèrca,

Aus collègas dau champ PI de Monpelhièr, de l'ICEM 11

A Jiròni Ruffat per sa fisança

Ensenhador

Mercejaments.....	2
Introduccion.....	1
I. Estat daus luòcs de l'escòla inclusiva.....	4
II. Problematicas e enjòcs de l'acuèlh de cada enfant.....	10
III. La classa Calandreta e la subjectivitat.....	14
Per conclure.....	29
Bibliografia.....	31

Introduccion

Garantir per cada enfant una plaça dins l'escòla de la Republica, faire que siá «accessibla a totes» e laguiosa de la capitada de cadun, quinas que siaguèsson sas dificultats o particularitats, tala es l'ambicion afichada per la lei de 2013 sus la refundacion de l'escòla de la Republica. La volontat d'inclusion i es renouvelada. Se l'idèa fa son camin dempuèi ara mai de quaranta ans sembla d'aver encara de mal de se concretizar.

Es amb las leis d'orientacion de 1975 que l'integracion pren son sens. D'efièch los enfants en situacion de handicap son orientats de cap a una escolaritat ordinària. Sens constrenchas pasmens per las escòlas; que devon «ensajar de garantir l'acuèlh». Dempuèi 2005 se parla pas pus d'integracion mai d'inclusion.

En delai daus tèxtes la presa en compte de cadun es una realitat quotidiana de las classas, o en tot cas de questionar quand l'es pas. Dins aquesta amira questionarem lo cas plan particular de l'inclusion en classa cooperativa, e mai que mai dins las classas de Calandreta.

Ancian escolan de Calandreta, trabalhèri abans de començar mon percors d'enseñaire coma animator. Puèi estagiari dins de classas de l'educacion nacionala, e faguèri de novelari. Totas aquestas experiéncias me menèron de questionar la plaça acordada aus enfants que «dintravan pas dins lo mòtle». Enfin amb los quatre ans de menada actuals la soscadissa garda per ieu sa pertinéncia. Ensagèri causas, me copèri lo cap, manquèri un fum de causas mas ne'n capitèri tanben. Me mancava lo recul, qu'aviái en permanéncia lo nas dins lo guidon, totjorn dins l'instant de la classa. Aqueste memòri es l'escasença de metre en teoria los actes e cabussar dins los escrits. Abans que d'anar mai luènh me sembla necite de definir d'unes tèrmes utilizats.

Definicion d'unes tèrmes

De l'integracion a l'inclusion

L'integracion, es acceptar las diferéncias d'unas personas. Es a dire, un handicap, pres lo mai sovent dins sa definicion primièra quand es question d'escòla. Pasmens l'integracion es regularament questionada per monde sans handicaps mas que fan pas partida de la societat que cèrca de los integrar. I tornarem. Aquelas personas son reconegudas coma fasant partida de la comunautat maugrat lors diferéncias e doncas

agent-dreit d'èsser aculhidas. Çaquelà es a las personas integradas de faire los esfòrces d'adaptacion. Una plaça lor es daissada, a elas de la prene.

En anar un chic mai luènh l'inclusion, tèrme reservat au domeni escolar en francés, es l'adaptacion dau sistem a las personas. Es de metre en plaça de dispositius que permetrián a cadun de trapar sa plaça. Es doncas una vision que torna metre en questionament l'eterogeneïtat d'una comunautat. Es interessant de notar qu'en tèrme d'escolaritat lo tèrme d'inclusion, encara mai que lo d'integracion, es associat au domeni de l'andicap.

J.M Jillig, doctor en sciéncias de l'educacion, resumís aital la situacion; « *Alara que l'integracion supausa que l'enfant handicapat es susceptible, a d'unas condicions, de tornar dins lo corrent principal, l'inclusion pausa tre la debuta lo principi qu'un enfant pòt pas èsser tengut fòra de l'escòla ordinària.* »

Entre singularitat e particularitat

Se parlam de besonhs educatius particulars conven de distinguir aquí «particularitat» e «singularitat.» En partir de sa dimension filosofica; la singularitat es çò pròpre a cadun, las nòstras caracteristicas pròpias, que se poiria resumir coma l'expression dau subjècte. La particularitat, ela, es la partida d'un tot, semblabla a las autras partidas.

Per illustrar aquesta distincion pel terren questionem çò que supausa dins la classa. Dins lo sistèma escolar francés actual la classa es volguda omogèna. Es pensada d'un tal biais que las particularitats de cadun empachèsson pas de faire grop. Se sap ara que cada enfant es particular; que ven amb son viscut, sos atots e sas mancas... Mas l'aculhissèm coma escolan e non pas coma enfant. I aprenèm de dintrar dins aqueste ròtle, dins lo quin sas particularitats l'empacharàn pas de s'integrar. D'unes còps, d'escolans exprimisson de besonhs que despassan los dau grop ont se trapa. Se parlarà alara d'escolan a besonhs educatius particulars. L'institucion ensajarà – dins lo melhor daus cas – se l'enfant es reconegut coma portaire d'un handicap o de tremols de l'aprendissatge d'adobar son escolaritat. Aquesta escartada es prevista e doncas mai aisida de gerir.

La singularitat, ela, a pauc sa plaça dins l'escòla, puèi que se cerca una unitat de la classa. Las falsas nòtas son pas toleradas. Serà doncas necite d'articular aqueste concèpt de singularitat au lum de las politics d'inclusion.

En partir d'aquestas primièras dralhas questionarem la classa cooperativa, e mai que mai la classa en Calandreta: se poiriá èsser una classa d'acuèlh per cada subjècte?

Per estudiar la question dins son ensemble l'analizarai jos dos angles. D'una part de consideracions teoricas alentorn daus concèptes abordats mai naut e per pausar l'encastre d'una classa cooperativa. D'otra part d'observacions, eissudas per la màger part de la classa d'ongan.

La metodologia emplegada per trabalhar la question. Inicialament aviái previst l'utilizacion d'un questionari de faire passar alentorn. Aprèp soscadissa ba daissèri de costat. En çò que concernís las observacions seràn doncas tractadas per la monografia.

Una monografia, qu'es aquò? Teorizada tre las annadas 1920 per de regents de classa Freinet aquesta tecnica es a l'encòp un raconte de practicas de classa e una soscadissa cap a çò que s'i passa. Dins «*De la classe coopérative à la Pédagogie Institutionnelle*» Fernand Oury escriu «*Balhar la paraula, fòra de la classa, a aquestes enfants qu'an pas res d'interessant de dire, mas que parlan au conselh o endacòm mai, es tanben balhar la paraula aus practicians. Fauta de poder dubrir la classa, falta d'un lengatge adequat, fagatz monografias.* ». Mas una monografia s'escriu pas sol. Se l'autor se fa observator e cercaire d'indicis es pel grop que los ligams apareisseràn.

Serà necite de veire los enjòcs d'una vertadièra inclusion e ensajarem de definir dralhas de trabalh per la metre en òbra. Per aquò faire començarem per un estat daus luòcs: quina realitat alentorn de l'inclusion en França a l'ora d'uèi? E de tornar sus l'istoric d'aquesta politica. Un còp pausat lo constat questionarem los enjòcs e las problematicas: perqué aqueste cambiament de paradigme? Quinas causidas de societat prepausan? Enfin, afortit per monografias e d'observacions realizadas en classas definirem e questionarem la classa cooperativa. Poiriá èsser un mitan inclusiu al sens larg? Mas tanben, quines obstacles pòt presentar?

I. Estat daus luòcs de l'escòla inclusiva

I.1 Definicion daus concèptes claus

Puèi que l'inclusion s'ausís en França e dins lo sistem educatiu coma l'acuèlh de l'enfant en situacion de handicap, sembla important de tornar definir çò qu'es lo handicap.

Plan segur sa definicion es pas la meteissa segon los luòcs e los temps. Pasmens podèm ja pausar dralhas. Etimologicament, handicap significa «la man dins lo capèl». Es en Granda-Bretanha que nasquèt, au sègle XVI. Èra un biais d'assegurar d'escambis equitables entre personas; la qu'aviá causa de mendre valor i deviá apondre moneda. Puèi lo tèrme passèt dins lo mitan de l'ipisme ont los cavalièrs mai valents devián tirar a l'azard una dificultat suplementària, per daissar mai d'astre aus autres. En França dintra dins lo lengatge en fin de las annadas cinquanta e designa un trabalhaires que presenta deficiéncias. Lo handicap es pres coma una manca de cap a la normalitat. Pauc a pauc la nocion s'expandís per parlar de persona handicapada.

La definicion legala del handicap en França es balhada en 2005 dins l'article 114 de la lei dau 11 de febrèr: « *Constituís un handicap, au sens de la presenta lei, tota limitacion d'activitat o restriccion de participacion a la vida en societat subida dins son environa per una persona en rason d'una alteracion substanciala, durabla o definitiva d'una o mantunas foncions fisicas, sensorialas, mentalas, cognitives o psiquicas, d'un poliandicap o d'un tremol de santat invalidant.* »

Per definir lo handicap se pòdon trapar cinc grandas categorias.

- Lo handicap motor cobrís l'ensemble daus tremols entrainant una atinta parciala o totala de la motricitat, notadament daus membres superiors e o inferiors (dificultats de se desplaçar, servir o cambiar de posicion, prene e manipular, faire d'unes gèstes).
- Lo handicap sensorial regropa los handicaps ligats aus organes sensorials; per exemple lo handicap visual o auditiu.
- Lo handicap psiquic resulta de tremols mentals o d'una malautiá psiquica, nevròsa, psicòsi,... Se tradusís per un disfoncionament de la personalitat, sans necessari prejudici de las capacitats intellectualas.

- Lo handicap mental o intellectual es una dificultat de comprene e una limitacion dins la rapiditat de las foncions mentales sul plan de la compreneson, de las coneissenças e de la cognicion.
- Las malautiás invalidantas, son totas las malautiás respiratòrias, digestivas, infecciosas. Pòdon èsser momentanèas, permanentas o evolutivas.

Pasmens, l'OMS de precisar en 2015 que « *Lo handicap es pas sonqu'un problèma de santat. S'agís d'un fenomèn complèxe que ten de l'interaccion entre las caracteristicas corporalas d'una persona e las caracteristicas de la societat ont demòra. Per susmontar las dificultats a las quinas las personas handicapadas son confrontadas, d'intervencions destinadas de levar las barradissas environamentalas e socialas son necites.* » Se torna pausar lo handicap coma un fait social es pas una descubèrta. Tre 1980 l'OMS considerava lo handicap coma consequéncia d'una environa inadaptada. Alara, la responsa balhada èra d'ensajar d'integrar las ditas personas. E a l'ora d'uèi se parla d'inclusion. Quina diferéncia, d'un agach teoric?

Integrar es menar de l'endefòra per faire dintrar. Es tirar la persona dau res per la civilizar, la faire avançar. De notar aquí que i a un jutjament de valor: çò qu'es pas dins la nòrma, ba cal normalizar. Integrar insistís sus l'esfòrç demandat per lo qu'aculhís: deu anar quèrre la persona. La persona o societat es doncas en dreit d'esperar que l'òste siá reconeissent e se plegue a qual l'intègra. Lo sèm vengut quèrre, ara a el de faire la seguida dau camin. A el de seguir lo nòstre biais de faire. Efectivament, la persona es pas pus isolada mas quina plaça i es feita? Es pr'aquò qu'a l'integracion se substituèt, dins lo discors, l'inclusion. Avèm ara compres que l'environa deu èsser adaptada aus besonhs de la persona. Anam doncas metre en plaça d'acapçaments. Lo mot de reténer es de balhar mai a los qu'an mens. Pasmens aqueste ideal repausa sus un postulat; una societat se deu d'èsser omogèna. Aquesta societat es constituïda d'elements evidentament disparièrs mas que fan part d'un tot. Es aquí temps de tornar sus la distincion entra particularitat e singularitat.

Dins lo lengatge corrent la particularitat es lo caractèr pròpre d'una persona o d'un objècte. Pasmens d'un punt de vista sociologic seria de nuançar. Es una diferéncia mas pas unenca. Segon Ives Bonny, ensenhant cercaire en sociologia «lo particular pòt èsser menat au cas general.» La particularitat seria doncas la partida d'un tot. S'es prevista la diferéncia pòt èsser gerida. E la singularitat alara? En qué pausa problèma? La

singularitat justament son las caracteristicas unencas. S'interrogar de cap a la singularitat permet pas de modelizar un biais per la gerir. Çò singular despassa de l'encastre.

Ara que son definites aqueles tèrmes anam veire lor incidéncia cap au monde de l'educacion en França.

1.2 Istoric de las politicas integrativas en França fins a uèi

La question de l'educacion daus mainatges en situacion de handicap es pas novèla. Aquesta presa en consideracion la podriam datar per la França dau sègle XVIII. Alara que l'escolarizacion comença de s'installar un autre percors vei lo jorn. L'Abbat de l'Espasa o Valentin Haüy per exemple capitane de faire dubrir d'establiments especializats. Los rares privilegiats que i dintran son alara confinats dins instituts, luènhs daus agaches. Maugrat una bona volontat seràn bèstias de fièra, coma lo celèbre Victor, enfant salvatge. Es un periòde dit de presa en carga segregativa.

Dos sègles puèi lo handicap es gerit d'un biais medical sonque. Pr'aquò la persona en situacion d'handicap es dita «inadaptada». Cal reeducar, internar. Las grandas guèrras de la debuta dau sègle XX menan de se tornar pausar la question de l'handicap e de quin acuèlh per las personas concernidas. Aital en 1975 jos l'egida de Simone Veil, alara ministra de la santat, serà promulgada una lei en favor de l'integracion. Aquesta lei, plan qu'imperfaita perque constrenh pas l'escòla d'aculhir los enfants, va entre autres alarguir lo camp de reconeissença de l'handicap. Es demandat de daissar una plaça, d'integrar. De son costat la filosòfa britanica Mary Warnock publica en 1978 un rapòrt cap a l'educacion especializada e i parla pel primièr còp d'enfants a besonh educatiu particuliers. Aquesta terminologia implica una demedicalizacion de las dificultats d'aprendissatge.

D'un pas a l'autre lo principi d'integracion daissa la plaça a lo d'inclusion. Aqueste principi es pausat per la Declaracion de Salamanca, en 1994. Pausa coma postulat qu'es pas a la persona de s'adaptar mas qu'es l'environa que deu èsser adaptada a cadun. S'apuèja sus l'òbra de Mary Warnock en dire que l'inclusion es pas sonque pels enfants en situacion de handicap. A l'eissuda de la declaracion de Salamanca los païses europencs ausisson pas la causa dau meteis biais: d'unes, coma França, fan la causida d'un doble sistem que co-abita, d'autres d'una escolarizacion per totes dins un encastre unic.

Retorn en França, en 2005. La primièra causa de notar es qu'aquesta lei es portada per detz-e-set ministèris. Sul papièr lo handicap es pas pus una question isolada mas s'inscriu dins una presa en compte globala. Lo handicap es definit en foncion de las limitacions de cap a l'environa. En tèrme d'escolaritat ne'n resulta que l'Escòla se deu, s'es possible, d'escolarizar los enfants en situacion de handicap dins lo mitan ordinari. Pr'aquò a de desplegar los mejans necites e s'adaptar. Es la debuta d'un temps d'inclusion. En 2006 l'ONU contunha d'avançar dins aqueste sens e promulga una declaracion relativa aus drèits de las personas handicapadas, ratificat per la França, que preconiza notadament una educacion inclusiva.

1.3 Dempuèi 2005: ont ne sèm a l'ora d'ara?

Abans que de contunhar, rampelam çò definit coma mitan ordinari: dempuèi 1991 son las CLIS – Classas d'integracion Escolara – o l'escolarizacion dins una classa ordinària amb ajuda o non d'un.a AVS – Auxiliar de Vida Escolara. A l'ora d'ara la màger part daus escolans en situacion de handicap escolarizats en mitan ba son dins una classa ordinària contra un tèrç en ULIS – Unitat Locala d'Inclusion, que remplaçan las CLIS. De notar que dempuèi 2011 aquelas cifras, eissudas de l'Educacion Nacionala, prenon en compte los sols escolans escolarizats amb un PPS, es a dire reconegut en situacion de handicap per la MDPH. La circulara de dintrada 2019 per l'Escòla Inclusiva fa estat de cent seissanta-sièis mila enfants acompanhats per d'AVS a la dintrada de 2018. Pasmens un cèrt nombre d'enfants que i aurián dreit demòran a las pòrtas de l'escòla: per aquesta meteissa dintrada son pas mens de uèit-cent cases recensats, notadament per manca d'AVS. En 2015 lo ministèri el meteis reconeissiá una manca dins l'inclusion.

La lei per la refundacion de l'escòla de la Republica de 2013 afirma: « *Lo servici public reconeis que totes los enfants partejan la capacitat d'aprene e de progressar. Demòra atentiu a l'inclusion escolara de totes los enfants, sens cap de distincion.* ». Es interessant de soslinhar que se parla pas d'enfants en situacion de handicap mas de « totes los enfants ». En pausar un tal postulat lo tèxte s'inscriu dins aquesta desmarcha d'inclusion. Pausam-nos la question de la realitat dau terren.

Una resisténcia d'un grand nombre de regents a l'escòla inclusiva. L'argument mai avançat es la manca de mejan acordada per metre aquestas mesuras en plaça. D'efièch la formacion iniciala passa lèu sus la question daus enfants a besonh especifics. N'i a pas mai pels autres personals educatius (AESH, ATSEM,...). Alara cadun, se parlam de los qu'ensajan, se despatolha coma pòt en petaçar, sovent lo nas dins lo guidon. E la responsa balhada es de contunhar aital, de faire mai d'esfòrces. Una culpabilizacion per una inclusion – necite mas forçada ont los que ne son partisans sofrisson de lor impodença e los autres son afortits dins lor critica. Quina influença sus l'acuèlh de mainatges aurà lo mal-èsser de monde non-acompanhats?

Mas, coma dit pel ministèri las chifras mòstran una evolucion de l'escolarizacion daus mainatges en situacion de handicap. De nuançar encara.

La primièra rason es una dubertura dau camp de l'handicap aus tremols de l'aprendissatge – dys e TDA/H notadament. Conjuntament se vei una explosion daus diagnostics dins aqueste sector.

Autra rason d'aquesta augmentacion espectaculara; mercés au doble sistem francés – mitan ordinari e establiments medico-socials – se trapa una part bèla d'enfants que passan pas que quauquas oras per setmana dins una classa «en inclusion» mas que son comptabilizats coma fasent partida de l'escòla.

Cal tanben gardar a l'esperit que son las chifras globalas. D'estudis mostrèron que mai l'enfant grandís mai a d'astres de quitar los dispositius ordinaris. Mai que pels autres las fins de cycles son una dificultat màger. Una chifra clau per illustrar lo prepaus es que suls joves aculhits en seisena en 2007 ne trobam pas pus que detz-e-set de cent en licèu a la dintrada de 2011.

Enfin retrobam aquí tanben las inegalitats socialas. Eissuts de familhas desfavorizadas son gaireben sièis enfants sus detz de los en situacion de handicap intellectual o cognitiu; e representan quicòm pròche de la mitat daus enfants amb tremols psiquics o amb mantuns tremols associats. Situacion sociala e handicap se crosan per los expausar encara mai a un percors caotic. Per un meteis tremol los enfants d'un mitan aisat se trapan mai dins l'escolarizacion ordinària, que non pas los enfants mens aisats, que se trapan mai sovent en establiment especializat. Tre la fin de l'escòla elementària las diferéncias socialas se son cavadas: los enfants de mitans favorizats arriban «a l'ora» en cm2 mai que los de

mitans desfavorizats: trenta-nòu de cent contra quinze de cent. Los mens aisats son mai sovent escolarizats en ULIS (quaranta-cinc de cent contra vint-e-tres de cent).

Aqueste rapide estat daus luòcs punta las dificultats rescontradas per aculhir los mainatges en situacion de handicap e lo long percors per i arribar. La situacion, amai los discorses anèsson de cap a una melhora presa en compte, es encara a se jogar sul plan teoric. Pasmens son d'enfants que ne coneissèm las especificitats, las particularitats. Los adobaments que se devon faire son de l'òrdre dau contrarotlable.

Se la situacion es ja calamitosa per aqueles que son ja pres en carga se pausa la question daus autres. Pr'aquò s'anam ara interessar a la presa en compte de cadun coma subjècte; quinas ne son las problematicas e los enjòcs? En d'autres tèrmes: perquè seriá una necessitat de reconéisser cadun dins sa singularitat, e que i fa obstacle?

Per i respondre nos caldrà dins un primièr temps questionar la normalitat d'una classa, e doncas los escarts que pòdon aparéisser. Puèi sortirem de la classa per soscar aus reçons d'aqueste acuèlh sortit de l'escòla. Çò que nos menarà cap a una remesa en perspectiva de l'omogeneïtat.

II. Problematicas e enjòcs de l'acuèlh de cada enfant

II.1 Un obstacle màger: reconéisser la singularitat en delai de la question daus andicaps visibles

Coma l'avèm vist dins un primièr temps la presa en compte de l'andicap pausa ja problèma. Mas, se centrar sus la sola question de l'inclusion escolara daus enfants en situacion de handicap, seriá pas un biais de negar la singularitat de cadun? D'efièch lo positivisme qu'a cors dins las sciéncias duras e umanas a tendéncia de considerar tot disfoncionament coma una diversificacion de cases particulars. Alara lo DMS se carga e càmbia de terminologia regularament per integrar a l'ancianetat las novèlas leis sus las quinas foguèt mes un nom.

Perqué pausa tant problèma la reconeissença de la subjectivitat? Es pr'aquò que Joan Oury, un daus paires de la psicoterapia institucionala, posquèt dire que per el la psiquiatria s'estructura a partir dau psicotic. Dins aquesta amira lo practician es pas sonqu'un practican. Se volèm ausir lo subjècte cal programar lo azard, es a dire abdicar sus tot protocòl a priòri e per aquò institucionalizar pron lo mitan. E ont se compren que la tasca es complèxe es que l'escota es polimodala; la persona plan segur mas tanben lo sonhant, de cap aus mecanismes de transfèrts e contra-transfèrts. Oury parla alara de paciéncia activa: « *Se balhar lo dreit a la conariá: se'n balhar lo dreit es abans tot se balhar lo devèrs de contrarotlar los efièits d'una tala decision. Per qu'aqueste dreit acordat a cadun siá collectivament assumit, permetent aital una vertadièra libertat cal la fisança absoluta dins un mitan comun, d'ont l'institucionalizacion dau mitan.* »

Per comprene lo protocòl a l'òbra nos fau interessar a la logica dau vague, teoria mesa en abans per C.S Peirce. Lo rasonament general es de prene cada fait coma un cas particular qu'illustra una lei generala. Lo fait ven confirmar la teoria; d'ont una universalitat de las sciéncias. Pasmens pausa lo problèma de çò que dintra pas dins l'encastre. Qué ne faire? Una altra apròcha seria l'induccion. Es a dire faire la generalizacion d'un ensems de cases particulars. Pasmens Peirce met en garda: per el es pas qu'un viscut sensible d'una lei generala. Cossí se ne sortir alara? Cossí acceptar la singularitat coma tala e non pas coma particularitat? Se fariá per abduccion; es la dubertura de la pensada per acceptar çò que dintra pas dins una categoria. Es de bifurcar per daissar s'exprimir aquesta lei. Es

aquò la logica dau vague: ni una ni zero. Es acceptar de prene la risca d'una via que mene endacòm.

Pr'aquò vegèrem qu'acceptar la singularitat de cadun es de fait renonciar a una apròcha positivista, ont tot seria calculable e a priori contrarotlable. Difilament possible de la daissar s'exprimir quand la cèrca es justament de contrarotlar un mitan que voldriam omogèn. Mas abans de tornar de cap a la classa sembla necite d'observar la societat actuala e comprene çò que nos venon dire los discorses e los actes.

II.2 Inclusion escolara o escòla inclusiva?

La lei de 2013 per la refondacion de l'Escòla de la Republica precisa de cap au servici public de l'educacion «reconeis que totes los enfants partèjan la capacitat d'aprene e de progressar. Velha a l'inclusion escolara de totes los enfants, sens ges de distincion. (...)»

A lo plan legir s'avisam que se parla d'inclusion escolara e non pas d'escòla inclusiva. L'inclusion escolara se poiriá raprochar d'un concèpte contemporanèu: l'egalitat de las astradas. Aqueste plan repausa sus la meritocracia: s'agiriá de balhar mai a los qu'an mens. Pr'aquò i a pas pus de rasons de capitar pas, tot lo monde seriá a egalitat. Una question alara: que faire de los que maugrat tot capitan pas de montar pron? Poiriá existir una competicion sens perdents? M.Lapeyre trantalha pas de dire que l'escòla es de tot biais presa dins un sistem neoliberal ont i a obligacion de plaçar dins lo monde dau mercat¹.

Arrestam nos un instant sus l'idèa de Refondacion de l'Escòla de la Republica, que n'anam tirar dos fials.

Lo primièr, es qu'aparentament seriá de metre au còr de l'Escòla l'inclusion escolara. La forma escolara actuala, eiretada dau sègle XVI es definida per G Vincent², a la seguida de Durkeim. Segon el la tòca primièra de la forma escolara es de sortir lo païsan de sa condicion, e l'eivar a fôrça de disciplina cap a un monde civilizat. Cal una rompedura entre lo monde quotidian e lo daus estudis. Se la forma s'assopirà perdura e contunha de guidar encara los esperits. Lo mitan d'ont ven l'enfant es de combatre – simbolicament o mai obèrtament. Un imatge qu'es pas sens rampelar l'escòla-casèrna que volguèron combatre los pedagògs de la debuta dau sègle XX. De notar que segon G. Vincent la

¹ *L'école inclusive peut-elle réussir là où l'intégration échoue ?* In : *Reliance* 2005/2 n° 16), pages 36 à 42
M.Lapeyre

² *L'École primaire française. Étude sociologique*, Lyon, Presses universitaires de Lyon ; Paris, Éd. de la Maison des sciences de l'homme, 1980. G. Vincent,

solucion seriá benlèu de s'apuèjar sus l'escòla vista per Condorcet, ont los compòrtaments favorables venon de l'intelligéncia daus principis. Per aquò l'enfant deu pas èsser considerat coma quauqu'un de sometre.

D'otra part per abordar aquesta idèa de Refondacion vos prepausi de soscar a la distincion entre dos tèrmes vesins; nòu e novèl. La novetat es una succession temporal, una «figura cronologica de la generalitat» segon Pèire-Johan Laffitte. L'anar de tota causa, es a dire la re-actualizacion necite e permanenta. Lo nòu au contrari es una ruptura, que mena a una destabilizacion, un tremol; sabèm pas çò que ne sortirà. Es a posteriòri que dintrarà dins l'òrdre de las causas, mercés a l'abduccion. Rampelam pas aquí las condicions de sa presa en compte, mas simplement una necessitat: demorar atentiu aus detalhs ridiculs, a çò que ven sans fracas.

Semblariá doncas que la refondacion de l'Escòla de la Republica siá una volontat d'amainatjament de la forma escolara, au còr de la quina l'inclusion escolara. Una progression de cap a l'integracion. Per autant ont l'inclusion escolara es de faire capitar los mai astrucs, perque identificats coma agent mens l'escòla inclusiva auriá per mission de desvolopar en cadun sas *capabilitats*. Amb aqueste principi es tota la concepcion de l'escòla, e mai l'educacion e lo nòstre rapòrt a la societat, que demandan d'èsser tornats vistes. Es a dire que per anar de cap a una escòla vertadièrament inclusiva caldriá un cambiament de paradigme e non pas discorses.

En parlar daus enfants en situacion de andicap Vygotsky disiá «l'arrieracion ven de çò que l'enfant andicapat, poiriam dire, a «daissat» la collectivitat [...] les foncions superioras de l'activitat intellectuála se desvolopan (...) a partir dau compòrtament collectiu, de la collaboracion de l'enfant amb personas de son ròdol, de son experiéncia sociala». En dire aquò met lo det sus la necessitat de las pedagogias cooperativas. De lors costats Celestin Freinet o Fernand Oury soscan e experimentan una escòla ont justament refutan la rompedura entre escòla e mitan de vida, ont meton en plaça aisina per balhar la paraula e lo poder a los que n'an pas de costuma. Una escòla ont se parlariá la lenga dau subjècte?

Serà l'enjòc d'aqueste tresen temps: ara fait lo constat, quinas dralhas explorar per aculhir cada singularitat?

III. La classa Calandreta e la subjectivitat

III.1 L'encastre : la classa cooperativa e Calandreta

Calandreta es un ret d'escòlas associativas, que la primièra dubriguèt en 1979 a Pau. Calandreta es la causida d'una lenga comuna – l'occitan – e d'un biais de viure la classa: d'aprèp las aisinas de las pedagogias Freinet e institucionala. Sens desbrembar un tresen pilar: l'escòla viu mercès a las familhas que s'i investisson. Per assegurar un seguit daus objectius una Carta de Calandreta foguèt redigida. En partir d'aicí la vida de la classa s'aissa sus cinc punts principaus:

Sortir del monolingüisme, en s'apuejar sus l'immersion aboriva. D'efièch, d'anar-tornar permanents entre practica e cèrcas metèron en abans los beneficis d'una tala construccion.

Esvelhar al plurilingüisme. Se la practica de l'occitan dubrís de fait a las autras lengas latinas l'ambicion de Calandreta es pas una juxtaposicion de lengas mas plan de balhar de musicas de lengas e de culturas, de suscitar la curiositat de cap a l'inconegut.

Aculhir la lenga del subjècte. L'enjòc es d'institucionalizar la classa per que siá un mitan protegit. Dins aquesta amira la pedagogia s'ausís coma centrada sul grandir e non la productivitat.

Malhar amb l'environa. La lenga d'usatge de Calandreta es l'occitan. Es tanben lenga d'un territòri, ancorat dins una cultura locala. Pr'aquò faire classa sens ne sortir seria faire classa fòra-sol. Saupre d'ont venèm, o causir ont volèm èsser, es activar la coneissença e la reconeissença del Patrimòni Comun Immaterial.

Aprene. A partir de las tecnicas Freinet: jornal, tèxte liure, correspondéncia, mestièrs,... e las institucions eissudas de la pedagogia Institucionala: cenchas, conselh, qué de nòu?, còlas de trabalh,... Los enfants son renduts actors de lors aprendissatges. Lo saber es partejat, se farga amb lo grop, que buta cadun de s'acomplir e se despassar.

Aquò's l'encastre teoric, maugrat que siá basat sus d'annadas d'anar-tornar entre practica e estudis. De desbrembar pas pasmens qu'es una ambicion, ausida e aplicada diferentament segon las classas e las annadas. Las observacions quant a la presa en compte d'aquesta lenga dau subjècte foguèron feitas per la màger part dins la classa ont trabalhè a l'ora d'ara. Ne'n vaqui doncas una petita presentacion.

L'escòla se trapa en Alès, pichòta vila e jos-prefectura de Gard. La vila se caracteriza per un passat obrièr, amb las minas, ara barradas. Uèi, fa partida de las vilas las mai pauras de França. La Calandreta de Gardons, aprèp sa naissença dins los barris mai paures mudèt dins lo barri de Rochebelle, qu'èra lo fogal daus minaires e demòra a l'ora d'ara tras que popular. Mai d'unas familhas en visitar l'escòla gausèron pas de daissar lors enfants per la paur de l'environa. Au dintre de l'escòla i a una vertadièra mixitat sociala. Totas las categorias socio-professionalas se i trapan. Cadun amb sas rasons de los escolarizar aici: se pauc venon per la lenga d'unes fan la causida de los metre pas dins l'escòla publica dau barri, d'autres per la pedagogia e d'unes gaireben a l'azard. Una grand part aprenguèt son existéncia per d'autres familhas.

Sem albergats dins un bastiment municipal. L'escòla a doas classas, una de mairala e una de primari. Ongan son una trentenat de familhas e quaranta enfants. Los enfants prenon lor recreacion amassa e partejan los temps de repais. Los repaisses justament se prenon a l'escòla publica dau barri, a cinc minutas d'aicí. Per l'ora d'ara i a pauc d'escambis entre los mainatges daus dos establiments.

Dins la classa son vint-e-dos, despartits dau CP au CM2. Tres CP, uèit CE1, tres ce2, 5 cm1 e 3 cm2. Veirem puèi que los nivèls d'escolarizacion son pas significatius dins lo meu biais de trabalhar. Las cinc grandas seccions nos jonhon tres a quatre oras setmana.

Veni d'arribar a la dintrada, per prene la seguida d'una collèga sens formacion e sens lenga occitana. En meteis temps que ieu tretze enfants arribèron en Calandreta, dont tres après la dintrada. Tornarai parlar d'aqueste movement. De precisar sonque que sièis d'entre eles eron en escòla a l'ostal. Autra causa de notar cap au perfil de la classa: nombre d'enfants disparièrs. Que sián a naut potencial, dys..., TDA/H, tremols daus compòrtaments, en fobia escolara, amb TSA o retard intellectual. Una AVS, que seguís dempuèi pauc dos enfants. Sens comptar d'enfants que fasián l'escòla a l'ostal, dins de mòdes de vida completament diferents. S'impausèt doncas lèu la necessitat de despassar los diagnostiques o mots medicals per prepausar una classa ont cadun se posque retrobar, sans me faire nimai regent especializat.

En partir d'aquesta classa anam explorar diferents biaisses que permetrián d'aculhir cadun dins sas singularitats.

III.2 L'expression dau subjècte en Calandreta

Qué de nòu, tèxte liure e bilanç de fin de jornada

Me centrarai primèr sus tres institucions : lo qué de nòu, lo tèxte liure e lo bilanç de fin de jornada.

Lo qué de nòu. D'un punt de vist escolar, un entraïnament a la paraula e a l'escota de l'autre. Mas es tanben l'escasença de partejar causas, per còps tròp complicadas de gardar per siá. I disèm las nòvas dempuèi lo darnièr còp que nos vegèrem. Mas es un doble discors: çò passat e cossí lo que parla lo visquèt. Dins la classa ongan se fa lo diluns, per una mièg ora. Una presidéncia complicada; d'un costat daissar lo temps per s'exprimir, e téner dins lo temps impartit. Acceptar las causas pesugas, sens interès... de primèra vista. Per protegir lo que parla es indispensable de pausar e faire respectar la formula daus 4L: luòc, Limit, Lei, Lengatge. Es a dire de ritualizar. Acceptat tanben coma adulte de saupre pas qué dire mas testimoniar de l'acuèlh de la paraula.

Lo bilanç. Cada ser cadun pren la paraula per dire cossí visquèt la jornada o lo manifesta per un signe de la man. Ponch plegat, es auratge: la jornada se passèt mal. Man a mitat dubèrta, es lo nívol, e man granda dubèrta es solelh, una jornada dont sèm contents. En quauquas minutas avèm un vejaire de cossí la classa foguèt viscuda singularament.

Lo tèxte liure. Dins la classa Freinet, escrivi s'ai quicòm de dire, per qualqu'un. Dins un primèr temps poirà èsser dificil pel regent d'acceptar aqueles tèxtes clafits d'errors, e perqué pas a penas o pas comprensibles. Es un biais de menar l'enfant dins l'escrit. Mas es pas reductible au sol aprendissatge de la lenga. Es tanben un luòc privilegiat d'expression, una «paraula viva». De notar qu'es un tèxte liure; l'enfant escriu per desir de partejar. Lo tèxte liure es aculhit per la causida de tèxte, ont lo raconte rescontra lo grop, que l'adulte ne'n fa partida integranta. Poirà puèi benlèu integrar lo jornal de classa.

Aqueles institucions son luòcs privilegiats per aculhir la paraula de cadun. Cossí se revèrta dins la classa? Per i respondre, vaqui tres proto-monografias.

Sacha

Dimars 3 de setembre. Per començar de faire coneissença demandi a cadun d'escriure sas vacanças ; un album es previst. Daissi la possibilitat a los que n'an de besonh de començar pel dessenh contat e de los sonar per los ajudar. Demandi qual pensa capitar pas d'escriure solet. Sacha lèva lo det. Fa sa dintrada en CE2 mas es multi-dys, en espèra d'una AVS. I demandi d'ensajar, per avisar lo nivèl. Escriurà pas res.

Diluns 09 de setembre. Al Qué de nòu Sacha nos contèt son aventura que comença per una passejada en familha a un castèl e s'acaba per una partida de tortura de conilhs per son paire e el. Se d'unes los coneisson, son imaginacion e el, per d'autres serà necite de tornar prene. La setmana passada nos contava que son oncle viviá jos la mar e avia un teisson domesticat. En aquesta debuta d'an cada diluns Sacha se fa contaire. Me pausi la question de se sap faire la diferéncia entre los dos mondes.

Divendres 20 de setembre. Maugrat un imaginari grand Sacha garda las causas per el. Aviái ja puntat sos laguis de compòrtament e tre lo primièr rescontre amb sa maire aprenguèri que l'an passat èra vertadièrament estigmatizat a causa d'aquò. Ne'n sofrís, qu'aimariá mostrar autre causa. A la vista de sa volontat, de sos esfòrces aviam decidit de faire l'ensag: que siá responsable de còla. Pasmens m'avisi qu'èra benlèu tròp per el, qu'a una cenchà de compòrtament bassa. Me trapi sovent de lo reprene, i demandar de mai intervenir dins la còla. Avèm un entreten totes dos ont i demandi per començar cossí se sentís coma responsable dins la còla. Me respond que lo viu mal. Fin de l'ensag.

Diluns 23 de setembre. Aqueste matin, presentacion de tèxtes. Participa. Son primièr tèxte serà plebiscitat e mancarà de pauc de passar. L'a escrit sol. Lo tèxte es fonetic e relativament cortet mas es son tèxte. S'i es aplicat. Qualqu'un lèva lo det e i demanda d'escriure una seguida, que l'istòria s'acaba sus de suspens. Serà feita e aurà tant de succès.

Divendres 15 d'octobre. Lo divendres de matin al canton la classa s'acampa alentorn d'un moment d'istòria de las arts. Cada setmana un artista, una òbra o un corrent. Aviái ja prepausat de menar eles tanben de presentacions d'arts. Serà lo primièr de s'escampar e de nos presentar un pauc Picasso e de pintura qu'el faguèt d'aprèp lo grand pintor. Un còp mai es au centre d'una atencion positiva.

Ai costuma de contar quant i a un drinh de temps. Prepausi un jorn a Sacha de prene la plaça. Improvisa un conte que fa durar. Coma a pas temps de l'acabar i tornarà. A cada còp la classa es captivada. Dins lo meteis temps contunha d'escriure, lo mai sovent en

còla. Parla mens au qué de nòu, ont accèpta de contar lo monde real. Me demandi se vau pas institucionalizar aquò amb el: conta pas que los eveniments vertadièrs sus aqueste temps e i daissi un espaci de conte regular. En tot contunhar de quichar sus l'escrit.

Sacha es un pichòt lector. Pasmens dempuèi la dintrada de genièr comença de presentar libres. Las presentacions se fan cada jorn, a la liura causida. Lo plan de presentacion foguèt trabalhat mas i a pas d'exigéncia de se i plegar dins un primièr temps. Las questions testimònian d'aqueste exercici. Vaqui doncas Sacha que presenta un fascicul de sas joguinas, puèi un documentari, e recentament un album. De còp en còp es mai aprestat e comença de reténer los elements de dire. Mas subretot es dins l'enveja de partejar sas lecturas e de fait, d'unes anèron cap a el per legir.

Diluns 17 de febrèr. En acamp de responsables de còla Sarah fa remarcar que Sacha parla de mai en mai de la vida vertadièra per sos qué de nòu e demanda de lo pagar en consequéncia.

Diluns 09 de març. Per la causida de tèxtes Sacha se marca. Quand arriba son torn passa au tablèu amb lo quasèrn e legís un conte, qu'agradarà un còp mai a la classa. Nos avisam que n'a pas escrit una linha e que ven d'inventar un còp encara. Decidissèm pasmens de ba daissar dins la causida de tèxtes: s'es elegit lo deurà escriure. Pel primièr còp es causit. Serà publicat dins lo jornal. Quand i demandi s'a de besonh d'ajuda pel passatge a l'escrit me respond: «*non, sabi escriure ara.*»

Célia

25 de setembre. Célia, una de las tres CP, dintrada aici l'an passat, un pauc per azard. La vaqui dins una classa ont es de las mai pichòtas. Ièr, çò que me motiva de prene la pluma, sa grand m'assabentèt que dempuèi la dintrada contunha de penjar sos vestits dins la classa de mairala. De longa amb sas joguinas, que gausa pas de demandar d'ajuda. Es pas brica dins los aprendissatges, ni dins la vida de la classa. Mas benlèu veni de trapar un fial: en sortida se trachèt amb biais de Emily, petita amb retard intellectual. Las metre a costat per ne faire la tutritz?

13 d'octobre. Lo tutorat marchèt gaire. Mas las doas venguèron bonas copinas. D'autre costat parla de mai en mai de sa maire, coma s'èra presenta. Qué de nòu aprèp qué de nòu aprenèm que sa maire e ela van a la mar, que festejan l'anniversari de la mamà. Pas res de particular en soma, a un detalh prèp. L'istòria de la drolleta, es notadament de veire

sa maire ensajar de tuar son paire per la gardar, puèi èsser menada luènh d'el. Ara la pòt veire pas qu'amb proteccion. E gaire dempuèi un brave temps.

12 de novembre. Acamp amb la grand, que se fa de lagui. Pel pauc d'atencion e de suènh de sa felena, per son escritura efectivament complicada de legir. Cada ser me demanda au portal se las causas se passan plan, s'avança e s'escota.

05 de decembre. Serem lèu en sortida per anar faire de pan, que nos demanda de i anar en coveituratge. Quand demandi qual poirà menar, Célia respond que sa maire a una granda veitura e nos pòt prene. Mòstra a sa responsable de còla una signatura, feita de sa man.

Diluns 13 de genièr. Au qué de nòu una de las remarques es que Célia torna dire çò ja enonciat pel precedent e i apond d'autres causas; se lo que ven de parlar es anat au restaurant, ela i a manjat dos còps dins la jornada.

Diluns 20 de genièr. Coma ba dirà a una cercaira que la ven faire legir, Célia aima pas aquò. Sa grand la volguèt faire trabalhar tre la dintrada sus sons complèxes quant n'èra a las sillabas. L'una e l'autra se braquèron, lo paire foguèt deçauput de sa filha e la tata, regenta, contunhèt d'ensajar. Es doncas encara dins lo refús quand se ven faire corregir per un tèxte cortet, escrit en miralh e fonetic, mas ont se compren una logica. A escrit son primièr tèxte, que presentarà a la causida seguenta: «Il était une fois une petite fille qui descendait le toboggan. Elle s'appelait Célia.». Dabans la classa, reinventat per l'escasença, lo legirà: « Il était une fois une petite fille merveilleuse qui descendait le toboggan. » Au passatge serà felicitada per la classa tota per èsser la primièra d'aquesta pichòta còla d'escriture e presentar. Lo ser, anonciarà a sa grand, que la ven quèrre: «mameta, ara soi una granda».

Liam

10 d'octobre. Escolarizat en CE1 Liam dintrèt dins la classa en setembre. Es un drollèt viu, aluserpit e plan dinamic, de longa amb lo sorire. Pasmens es pichòt lector, en matematicas pena de comprene desenhas e unitats, una escritura e un suènh que que tenon pas dins un quasèrn. La maire m'explica que l'an passat foguèt descolarizat aprèp dos meses, que faguèt un blocatge. Abans de se tampar èra en avança, en matematicas coma en lectura. Ja lector.

14 d'octobre. Soi de portal coma cada matin. De la veitura Liam me fa grandas bracejadas e los quatre amics sortisson e dintran dins l'escòla en corre e lo sorire au morre.

Las jornadas passan e es totjorn tant joiós de venir. Mas cada ser pel bilanç fa un auratge, refusa de l'explicar e se cunha. Efectivament a aquesta tendéncia de dintrar dins sa cauquilha tre que quicòm i va pas. E impossible alara de ne tirar un pet. E cada ser, tarda per sortir. Ensagi de i demandar. Me ditz qu'un jorn capitarà de ba dire. Daissam passar.

Dijòus 20 de febrèr. Temps de lectura liura. Liam me ven veire per me mostrar calculs que s'es fait solet. Coma un fum d'autres son justes. E puèi se met de parlar. Lo temps es vengut, èra aquí l'auratge: Liam a paur de son blocatge, sofrís de poder pas pus legir, ni escriure. Lo rasseguri coma pòdi; traparem la solucion, amb lo temps que caldrà. Al bilanç, farà un solelh.

Las cenchas

Las cenchas, que sián de trabalh o de compòrtament, es una de las institucions que permeton tanben de daissar a cadun sa plaça. D'efièch cada enfant causís quora passar las cenchas, al moment ont se sentís prèst de passar lo cap. E pòt èsser naut dins un domeni e pas d'aise dins un autre. Pr'aquò rend malaisit la comparason entre escolans.

L'especificitat de la classa ongan es que soi en carga de la classa dau CP au CM2. Ai doncas fait la causida de parlar pas de classas mas de grops de trabalh en foncion de las cenchas. Aital se pòdon trapar de CE e de CM de trabalhar amassa. Las possibilitats de desvalorizacion s'en trapan limitadas. I a quatre grops, diferents d'un domeni a un autre; que concernisson per l'ora d'ara las matematicas e l'estudi de la lenga. Bastissi mas progressions en foncion; s'un CM1 a pas lo nivèl CE1 en matematicas vesi pas de rason de i faire seguir lo programa de sa classa d'atge e lo metre en escac. I farai tot simplement seguir segon sas cenchas. Per illustrar aquesta organizacion vos convidi de seguir d'unes retraits d'enfants.

Joris

Dimars 03 de setembre. Joris fa sa dintrada. Vengut d'una escòla fòra contracte sos parents fan l'ensag. Lo tornarem veire dijòus? Sa jornada se passèt plan. Curiós, aluserpit, s'interèssa a l'occitan.

Dimars 17 de setembre. Aprèp una fin de setmana ont la classa esperava lo vaqui definitivament. Joris es dins la descubèrta, la curiositat, l'imaginacion. De longa pausa questions sul foncionar, sus tala o tala causida,... Ensaja de se contrarotlar e se'n vòl

d'aver pas de filtre: se desencusa tant que pausa de questions. Lo primièr jorn avia pas volgut prene de mestièr. Ne demandèt un al conselh. Coma nos presentèt sos fasmes - e quina presentacion! - e ne volguèt plan daissar a l'escòla aurà lo mestièr de s'en ocupar. Una de sas demandas es de saupre a quina ora venon los parents. Pensi de i fisar lo mestièr de l'ora. La classa aculhís sas questions e interrupcions d'un biais benvolent, conscients dau caractèr sincèr de las remarques. Sus un plan escolar es lector, a encara de mal amb la produccion e a un nivèl corrècte en matematicas. Mas en sciéncias es dins son element.

Dimècres 25 de setembre. Quicòm cambièt per el: s'es avisat que i agradava d'escriure: e espèra ara lo moment de l'escritura amb impaciéncia. Escriu pel jornal, escriu tèxtes liures.

Divendres 06 de decembre. A penas mai d'una setmana abans Joris foguèt desbrembat a la cantina e tornat aprèp una ora de cercas. Aqueste eveniment foguèt l'escasença per totes de puntar a quin punt la classa èra ligada. El, que se sentissiá pas acceptat lo vaqui au centre de totes las atencions. Fòrt d'aqueste testimoniatge gausèt demandar sa cenchja jaune escur en compòrtament. La setmana d'ensag serà refusada per la classa, que i demanda doas setmanas per faire sas pròbas. En causa: lo respèct dau còdi bruch, son biais de respondre e lo biais de prene la paraula dau conselh e las règlas de la classa. S'enfada e plora. Pasmens acceptarà de se plegar au jòc.

Divendres 20 de decembre. Joris baissèt los brases, se pensant pas capable de validar lo jaune escur. Cal dire qu'amb la lassièra de fin d'an se daissa anar, e la sortida de la setmana d'abans foguèt marcada per un compòrtament de mairala: jogar dins la fanga temps de las explicacions, s'isolar dau grop amb sa maire. Aprèp debat la classa valida pasmens l'ensage; coma un encoratjament de caminar encara.

Dimars 04 de febrèr. Lo temps a passat. Fin de decembre aguèri un acamp amb los parents de Joris, laguoses. Segon eles, Joris trapa pas sa plaça dins lo grop, viu sos esfòrces de dintrar dins la classa coma una violéncia que se fa e tot sortís a l'ostal. D'autant mai que sap qu'ai compres son foncionar mas que respondi pas de longa a sos besonhs. Puèi tornèt dos jorns a la dintrada de genièr abans de gausar pas pus venir. Suls darnièrs jorns de genièr ja la classa comencèt de comprene; mas ges de nòvas, ges de responsa a mas sollicitacions. Fins au dimars 04 ont un SMS m'arriba per m'avisar que Joris tornariá pas pus. Lo cap de passar èra tròp grand: acceptar la còla per contunhar de grandir.

A parlar de cenchas, me sembla necite d'abordar la cenchada daurada. Es una cenchada temporària, de pausa. Segon los cas pòt èsser demandada per l'enfant, o impausada pel regent.

Dorine

08 de novembre. Dorine es escolarizada en Ce1. Es gris escur en compòrtament – capitariá de venir escolana-, alara que plan mai nauta qu'aquò dins los faits, demanda son daurat. Demanda que i balharai una resposta negativa. Ne'n tornarà pas pus faire la demanda.

20 de decembre. Gausa pas de s'exprimir, demòra dins son canton. Parla pauc au qué de nòu, pas au conselh. Mas comenci de la sentir que pren de plaser dins la classa; comença pauc a pauc de rire, de faire rire lo monde, de respondre d'un biais tranquilèt. Mas vaqui: Dorine es totjorn gris escur en compòrtament. Gausa pas demandar de montar, de prene una plaça de granda. Alara soi ieu que fau la demanda a la classa; a l'unanimitat son blanc serà validat.

Lucas

Nòtas d'abans la dintrada. Lucas es escolarizat en CE2, a l'escòla dempuèi la mairala. Quita l'escòla dos tantòst per setmana per aver un seguit. Sul demai dau temps Luca es acompanhat per la meteissa AVS, Brigitte, dempuèi quatre ans. Ongan benefícia pas que de quinze oras amb ela. Abans la dintrada decidiguèrem d'emplegar las oras «liuras» per la cantina, en tot saupre que podiá èsser sonada sus una altra escòla o per un autre enfant se besonh i a. [...] En discutida amb los parents e la Brigitte decidissèm de l'aculhir sul temps tot e de manténer l'AVS suls temps de cantina, mitan mai anxiogèn e insecurizat que la classa, tampada e pichòta. D'autant mai que la cantina se trapa dins l'escòla dau barri.

Dimars 03 de setembre. Ièr la jornada se passèt plan, gràcias a l'acompanhament de la Brigitte. Temps dau conselh necessitèt de sortir bufar. Mercés a lor complicitat i posquèt dire abans que de partir en crisis. Avia poscut presentar lo andicap a la classa, e lo biais pels enfants de gerir la situacion. Uèi Lucas èra escolarizat sonque de matin. Amb l'ajuda faguèt son mestièr – lo planetjament e lo trabalh, de matematicas. De miègjorn faguèt una crisi, pendent lo repais. E a quatre oras la novèla tomba. Que la sentissiam arribar: la Brigitte es sonada doas miègjornadas sus una altra escòla.

Dimars 17 de setembre. Quinze jorns que sèm dintrats. Lucas es lo mai sovent dins lo trabalh, a son ritme. En matematicas notadament seguís dins la còla daus bèls. Se sentís plan dins la classa. En seguretats. Amb la Brigitte ja, que lor relacion data pas de ièr. Amb ieu puèi. A compres qu'avia plan sa plaça dins la classa e que ne soi lo referent. E lo grop. Ongan la classa a compres lo handicap e accèpta sens lagui que Lucas posque sortir de la còla, puèi tornar a sa plaça. Los mai bèls, sa cap de còla notadament, sabon faire la diferéncia entre çò que pòt passar per el e los moments ont amai el va tròp luènh (paraulatges per exemple). Quand la Brigitte es pas aquí l'ajudan. A un mestièr e i ten. Divendres faguèrem lo primièr mercat. Foguèt ufanós d'aver tant de moneda. Per la seguida aimariái de quichar sus aquesta motivacion per que dintre encara mai dins lo trabalh. Es blanc en compòrtament, que sap respectar quand se contraròtla.

Dimècres 25 de setembre. D'aquesta passa Lucas sembla un pauc suls nèvis: separacion daus parents, tensions bèlas amb lo fraire, jornadas sens Brigitte, presa de consciéncia de l'autisme,... Se sentís sus son compòrtament: paraulatges, agressivitat verbala e atissatges. Demòra pasmens dins una volontat de trabalh. Diluns en sortida deguèri prene la man per sa gestion, qu'ensagèt de fugir e refusava d'escotar la Brigitte.

13 d'octobre. A l'ostal, la situacion se degrada de tant que Lucas capita pas pus de dintrar dins la classa. I prepausam lo daurat, qu'acceptarà amb plaser. Aital, pòdi explicar a la classa qu'a de besonh de faire una pausa.

Los mestièrs, possibla pòrta de dintrada?

Elyna.

Es aquí dempuèi la pichòta seccion, e fa sa dintrada de CP. La descubrissi tardièr diluns que s'escapèt de la classa per tornar dins la seuna, de l'autre costat del hall. La ont avia passat las annadas. E ont se trapa encara uèi son pichòt fraire. Lo vòl pas daissar. «*A de besonh de ieu*». Caprici? Demorarà aval fins a la recreacion. Puei la caldrà menar aprèp. De miègjorn la crosi, de jogar defòra; me saluda, encantada. Dins la jornada se fa pas remarcar. Es una pichonèla tranquila. Una que vesèm pas, qu'ausissèm pas. Pasmens causís un mestièr directament: la data. Es de puntar lo jorn que sèm e lo marcar sul calendèr.

Dimars 03 de setembre. Per la crida nos avisam un còp mai qu'Elyna manca. Las annadas passadas foguèt costumièra dau fait, filha dau barri, de gerents d'un cafè. Darrièr seguisson dos autres frairòts. La classa fa la remarca que l'an vist. Claire, messatgièra,

se'n va verificar. Es plan de l'autre costat, amb lo fraire. Refusa de tornar. La vou quèrre. Me seguís sens istòria. Aima la classa, aima d'anar a l'escòla. Ai pas fait dos pases que me dison «*se n'es anada encara, èra pas contenta!*». Un còp encara a desaparegut. Torna amb son cartable, demorat ailà. Alara que l'ira me montava au nas e que me pausèri la question de i cambiar lo mestièr me demandi se seria pas un biais de l'ajudar dins aqueste moment de transicion. La classa a de besonh de ela tanben per saupre ont ne sèm.

Dimars 17 de setembre. Aprèp Elyna que refusa sa plaça de CP comenci de veire puntar la granda. Una causa es segur: sa plaça es clarament aquí, dins aquesta còla. Es sa maire primièr que l'escampèt en classa en i dire d'arrestar de faire susar lo monde. Puèi i prenguèt plaser. E dempuèi dos jorns la vesi se posicionar coma granda. D'ajudar, de son biais, los autres. E s'èra en partida ligat a l'ajuda que mena a la Emily? Coma la cap de còla es ja plan sollicitada Elyna a per tòca d'ajudar Emily de recaptar sos afars, de sortir las qu'a de besonh. Ara, Elyna aurà de trabalhar sul biais de dire las causas, e sus sa plaça de téner.

Sarah fotografa

Diluns 02 de setembre. M'avisi que Sarah es aluserpida e laguiosa. Velha sus la pichòta sòrre, que se n'es anada aus comuns sens nos o dire. La gardarai a l'uèlh. Dins la cort jòga amb los autres sens cap de lagui.

Divendres 06 de setembre. Sarah a arrestat de jogar amb los autres aus jòcs de cort; o de correguda deuriam dire. Agacha, enviosa, sa copina Lisette de jogar amb sos amic d'enfancia sens i faire de plaça.

Dimars 10 de setembre. La maire de Sarah me ven veire au portal per prene nòvas de Sarah e me demandar se sabi perqué la pichòta aici. Apreni alara que dins son anciana escòla, tres ans fa, visquèt de secutament e atocaments sexuals de la part d'autres enfants pendent la recreacion, sens intervencion de l'adulte. D'aicí una crispacion au moment de las recreanças.

Divendres 13 de setembre. Sarah anóncia au conselh que se sentís soleta dins la cort, que los jòcs de correguda i agradan pas. Remarca de la classa de trantalhar pas d'anar cap aus autres.

Divendres 20 de setembre. Prepausi coma mestièr lo mestièr de fotograf, per m'ajudar d'immortalizar moments de classa. Sarah se sasirà de l'oportunitat.

Divendres 27 de setembre. Sarah es felicitada per Angela, responsabla dau siti de la classa e granda de la classa, per la qualitat de sas fòtos. E Sarah enfin, protegida darrièr son aparelh de fòto capita d'anar defòra sens tròp de crentas.

III.3 La classa cooperativa bastida per cadun

Coma lo mòstra l'istòria de Joris ausir e aculhir la singularitat de cadun basta pas totjorn. Se volèm una classa que pren vertadièrament en compte la lenga dau subjècte nos cal metre en plaça institucions que permeton de bastir la classa en foncion de cadun.

Anam doncas explorar doas dralhas: dins un primièr temps d'unas institucions que nos permeton de bastir la classa, puèi dins un segond temps veirem çò que balha a la classa sa cultura.

Doas institucions per balhar còs a la classa : lo conselh e las còlas

Lo conselh. Es lo sol luòc de decision dins la classa, ont cadun a la meteissa plaça. Se i pòdon passar informacions, questionar, propausar sortidas o amelioracions de la vida de classa o d'escòla, o regular la vida de la classa: en puntar causas, criticar o au contrari felicitar o mercejar. Lo conselh es una primièra experimentacion de diferir los problèmas. Maugrat la plaça meteissa de cadun l'adulte garda un dreit de vèto, en tant que responsable de la classa. Segon Aïda Vasquez e Fernand Oury, lo conselh es:

- l'uèlh dau grop: cadun vei e sap causas. Mesas amassa las informacions permeton de veire çò que se passa.
- Lo cervèl dau grop: de per sa fòrça de decision es central per bastir la vida de classa. Mas es tanben una memòria collectiva, mercés au quasèrn de conselh.
- Lo rèn dau grop: permet d'eliminar çò qu'encombra lo grop, torna orientar las tensions.
- Lo còr dau grop: se i parla au nom de la lei, permet de cicatrizar las nafraduras de cadun. Es tanben luòc de reconeissença daus progrèsses, daus esfòrces e de las capitadas.

Dins la classa a luòc una ora cada divendres. Es una institucion que boleguèrem pas de l'an dins lo planetjament.

Las còlas de vida e lo sociogramme

Dins la classa los enfants son en còla. Las còlas de vida mesclan d'escolans de cada nivèl en foncion notadament d'un sociogramme. Dins cada còla es causit un responsable de còla, que designa un ajuda responsable de còla. Sa responsabilitat es de manténer un minimum d'atencion dins la còla e d'èsser un relais de l'adulte per l'ajuda. Es un mestier long d'aprene. Vau aquí faire part de ma reaccion quant au sociogramme de decembre, qu'èra lo tresen.

Lo sociogramme de decembre : un autre paisatge de la classa ?

Ai l'impression que la classa va plan; son autonòmes, solidaris. De segur, i a los pichòts en compòrtament, e d'autres qu'alassan la classa pel besonh constant d'atencion que demandan. Fin de decembre decidissèm de cambiar las còlas; tensions començan de se faire sentir, los responsables de citar totjorn los meteisses. Arriban a saturacion. D'unes se sentisson pas d'aise dins lo ròtle. Decidissi de n'aprofechar per faire un ensag. Pel darnièr acamp de responsables, lor anonci que per la màger part auràn de daissar lor plaça; que d'autres espèran de prene los plaça de grands. Eles, auràn doncas un ròtle fondamental: ajudar los futurs responsables d'ajudar la còla, passar lo relais. Dins los responsables, dos blaus en compòrtament, o en demanda. Comprenon e accèptan l'idèa.

Suspresa. Dau sociogramme, vaqui çò que ne sortís. La màger part de las grandas (en delai de verd en compòrtament) demandan d'èsser e trabalhar entre elas. Mas tanben que las posicions de refús de trabalhar o èsser dins la meteissa còla se cristallizan alentorn de set enfants. E enfin que tres absents son gaireben absents d'aquelas tièras. Lucas ne'n fa partida e es descolarizat una jornada setmana, seguit per l'AVS lo demai dau temps. Los dos autres son pichons que vivon una vida solitària e cercan pauc de se mesclar.

S'aquelas doas institucions son centralas per balhar vida a la classa cooperativa anam ara interrogar la plaça de las lengas dins la classa ; evidéncia o institucion ?

Calandreta es una escòla immersiva occitana. Parlar l'occitan poiriá doncas semblar una evidéncia per cada enfant que dintra en Calandreta. Mas Calandreta es un movement, e per demorar en movement es necite de demorar dins la non-evidéncia. Se i prenèm pas mèfi l'occitan ven lenga artificiala. Renat Laffite disiá « *Las Calandretas son pas d'escòlas bilingüas, mas trilingüas: parlan occitan, francés, mas tanben e sustot la lenga del subjècte. Se tenètz pas compte del subjècte en l'enfant, li aprenètz pas a parlar en*

occitan, li aprenètz a se calar en occitan... ». Una necessitat alara : desvolopar una praxis lingüística³ : es a dire metre en plaça las aisinas que permeton de s'apropriar la lenga : perqué la parli ? Que ditz de ieu ? Pr'aquò es necite d'institucionalizar la lenga, ne faire la lenga de las institucions de la classa. Las institucions an per tòca d'escotar, d'aculhir cadun. La lenga de las institucions es doncas la que va, que deuriá, escotar. Amai un enfant que parla pas encara l'occitan serà escotat au Qué de nòu en occitan. Dins aqueste sens es lenga pairala, lenga simbolica. D'efièch l'enfant s'avisarà que per ganhar en responsabilitats – e doncas en libertat – i cal passar per la lenga de las institucions. Dins aqueste sens de lenga viva de la classa, lenga de desir, se fa tanben lenga frairala. Los que passèron abans daissan traças per transmetre de lor viscut aus mai joves.

De la teoria a la practica. Dins la classa coma dit mai naut quatòrze enfants dintrèron ongan. La situacion de l'escòla fa que amai los ancians mestrejan gaire la lenga. Comencèri doncas l'an amb una classa gaireben monolingüe, bilingüe pels mai astrucs. I anèri docetament, en parlar de mai en mai occitan mas sens forçar nimai los mainatges. Pro rapidament d'unas comencèron de se i metre: pel bilanç per exemple, o mots integrats dins lo francés. Quand montèri lo ritme e me metèri de parlar pas qu'en occitan la màger part seguissián. Puèi un jorn, los faguèri escriure e legir d'occitan. Escandal dins la classa, amb un fum que diguèron que sabián pas legir l'occitan. Alara l'ai legit e lor ai demandat quin mots avian compres: s'avisèron qu'èran capables de legir l'occitan. E es ara temps de daissar la plaça a una proto-monografia cap a la plaça de las lengas en classa.

Kelian

Kelian dintrèt en fin de novembre. Es en CM2. Ven d'un barri ghettoïsat de la vila e es en presa amb laguis dau compòrtament. Un viscut familial complèxe lo menèt d'ensajar de se balhar la mòrt a mai d'unas escasenças. Aital que la maire me ba presentèt. Los primièrs jorns de classa aici pasmens vesèm un autre personatge: se sentís aculhit dins la classa, e pel regent. Directament, s'apasima.

18 de decembre. Kelian e Diègo se son batut pendent qu'èrem en sortida. Semblava evident mas èri pas preissat: los dos passèron per la meteissa escòla e dos grands en talha. En seguida, Kelian refusa de seguir lo grop en passejada, o puslèu nos seguís de luènh. Fins a desaparéisser. Nos esperava au punt de despart, per se calmejar. Un primièr còp pensi a la cencha roja mas espèri, que demòra pauc de temps abans las vacanças.

3 P.J Laffite, pp281-283 in Calandreta, 30 ans de creacions pedagogicas, Montpelhièr, Confederacion occitana de las escòlas laïcas Calandretas, Montpelhièr, La poesia,2010.

Divendres 10 de genièr. Kelian es felicitat au conselh, que maugrat son arribada tardiva dins la classa capita ja de legir e comprene l'occitan. Pasmens, refusa de s'exprimir en occitan, amai suls temps de rituaus.

Diluns 24 de febrèr. Sa maire m'avisa que Kelian vòl pas tornar a l'escòla, que sap pas parlar l'occitan coma los autres. Après escambi amb ela, se trapa que Kelian se sentís pas coma los autres de l'escòla, que i torna pas trapar los còdes. Segon sos dires «*aicí se pòt pas batre coma vòl*».

Per conclure

La primièra causa de dire es que la question, aqueste memòri fa pas que n'abordar los contorns. Long de las doas annadas que i passèri s'afinèron e cada dralha joslevet autant d'interrogacions novèlas. Soi plan luènh de mon punt de despart e me sentissi puslèu a la debuta d'un long camin que non pas a la conclusion d'una cerca. Sabi ara que per astre demorarai aquí encara l'an que ven, que lo trabalh amb los unes e los autres poirà contunhar, enriquesit d'aqueste bagatge teoric.

La segonda causa es que maugrat la situacion l'esper es permés. D'un costat apareis que la Refondacion de l'Escòla de la Republica e son concèpt central, l'inclusion escolar, son pas que d'adobaments a un sistèma escolar que perdura dempuèi dos sègles sens gaire de cambiaments. Pasmens se la novetat es en pena i a de nòu dins lo monde de l'educacion. D'unes pedagògs e rets ensagèron una escòla inclusiva, una escòla que ten compta dau subjècte. Ba teorizèron, e foguèron seguits. Per d'autres practicians que a lor torn sosquèron çò que sortissiá cada jorn dins las classas. Se en tant que movement pedagogic es a la talvera la lenga dau subjècte a pas de besonh de capèla per èsser ausida e nombre de regent.a.s i balhan dreit de ciutat. Cadun amb sas errors, sos rasonaments, sas pròprias constrenchas e son viscut. Çò que supausa de trabalhar en còla, de questionar de longa las evidéncias e institucionalizar l'escòla, o «programar lo azard». Movement complèxe que va de la mestreja totala de las aisinas cap a un daissar anar que P.Delion representa per la comparason amb lo jazzman: deu mestrejar sas gammas per se poder permetre un sòlo; l'espontaneïtat nais de la rigorosa aprestança.

Un pichòt mot enfin per dubrir la discutida, alentorn d'unas questions levadas per aqueste memòri. Au fial de las lecturas, escambis e oras de vòl dins la classa me questionni de mai en mai de cap au posicionament daus adultes dins la classa; e mai particularament lo regentum. E se i ganhàvem d'èsser pas de longa dins lo movement, de daissar faire las causas, o se faire pas, e observar? D'otra part, desiri de caminar cap a aqueste besonh de sortir de la classa, de malhar amb l'environa e de cultura de classa.

Taula de las matèiras

Mercejaments.....	2
Introduccion.....	1
I. Estat daus luòcs de l'escòla inclusiva.....	4
I.1 Definicion daus concèptes claus.....	4
I.2 <i>Istoric de las politicas integrativas en França fins a uèi</i>	6
I.3 Dempuèi 2005: ont ne sèm a l'ora d'ara?.....	7
II. Problematicas e enjòcs de l'acuèlh de cada enfant.....	10
II.1 Un obstacle màger: reconéisser la singularitat en delai de la question daus andicaps visibles...	10
II.2 Inclusion escolara o escòla inclusiva?.....	12
III. La classa Calandreta e la subjectivitat.....	14
III.1 L'encastre : la classa cooperativa e Calandreta.....	14
III.2 <i>L'expression dau subjècte en Calandreta</i>	16
<i>Qué de nòu, tèxte liure e bilanç de fin de jornada</i>	16
<i>Sacha</i>	17
<i>Célia</i>	18
Liam.....	20
Las cenchas.....	20
<i>Joris</i>	21
Dorine.....	22
Los mestièrs, possibla pòrta de dintrada?.....	24
<i>Elyna</i>	24
Sarah.....	25
III.3 La classa cooperativa bastida per cadun.....	25
Doas institucions per balhar còs a la classa : lo conselh e las còlas.....	26
Las còlas de vida e lo sociogramme.....	27
La plaça de las lengas dins la classa.....	28
Kelian.....	29
Per conclure.....	30
Bibliografia.....	32
<i>Inclusion e integracion – politicas alentorn de l'enfant en situacion de andicap</i>	32
Descrotatge escolar.....	33
De la classa a la societat complexa, la lenga dau subjècte.....	33
La classa cooperativas : TFPI e PI.....	34
A prepaus de la monografia.....	35

Bibliografia

Inclusion e integracion – politicas alentorn de l'enfant en situacion de andicap

Mary Warnock et coll.(1978), Special Educational Needs, Rapport du Committee of Enquiry into the Education of Handicapped Children and Young People, HMSO, Londres.

Verillon Alette. Gillig (Jean-Marie). - Intégrer l'enfant handicapé à l'école. In: Revue française de pédagogie, volume 134,2001. Situations de handicaps et institution scolaire. pp. 178-179

Casanova (R), Jezequel (J.), Martignago (L) (2002), « Pays Bas : l'aide aux élèves en difficulté à l'école élémentaire », La Nouvelle Revue de l' AIS, n° 17, 1trimestre 2002 pp.49-56.

Paulhiac D, Victor ou L'accompagnement d'un enfant différent, Nîmes: Champ Social,2004

Bonjour P., Lapeyre M. (2004), « Le projet individualisé, clé de voûte de l'école inclusive ? Du discours à la méthode », érès, Toulouse.

Michèle Lapeyre - L'école inclusive peut-elle réussir là où l'intégration échoue ? In : Reliance 2005/2 (n° 16), pages 36 à 42

Poizat, D. & Gardou, C. (2007). Désinsulariser le handicap. Toulouse, France: ERES. doi:10.3917/eres.poiza.2007.01.

Terral, D., Aubert, T., Artus, A., Keller, B., Brelet, A., Hierso, B. & Dumez, V. (2011). En quelle langue parler ceux qui n'en parlent aucune : (Fernand Deligny). VST - Vie sociale et traitements, 109(1)

B. Gossot, C. Rault, « Une école plus inclusive dans une société qui s'ouvre à l'altérité », In : L'école face au défi de l'inclusion, Administration et Éducation, n° 132 - décembre 2011, p.115-122.

G.Pelgrims - Des élèves institutionnellement déclarés à besoins éducatifs particuliers : apports d'une approche centrée sur l'activité à la question des désignations In : La nouvelle revue – Éducation et société inclusives 2019/2 (n°86), pages 43 à 63

C. Philip - L'autorégulation des élèves : un levier pour construire une école inclusive ? L'exemple d'un dispositif d'autorégulation inspiré de l'approche canadienne « ARAMIS » In : La nouvelle revue – Éducation et société inclusives 2019/2 (n°86), pages 207 à 223

Caraglio, M. (2019). *Les élèves en situation de handicap*. Paris cedex 14, France: Presses Universitaires de France.

Articles en linha

Série «Poliques meilleures» France 2015 © OCDE 2015 *Vers un système d'éducation plus inclusif en France ?* <http://www.oecd.org/fr/france/vers-un-systeme-d-education-plus-inclusif-en-france.pdf>

Descrotatge escolar

Bernard, P. (2019). *Le décrochage scolaire*. Paris cedex 14, France: Presses Universitaires de France.

Best, F. (1996). *L'échec scolaire*. Paris cedex 14, France: Presses Universitaires de France.

Oury F, Pain J (1972) *Chronique de l'école caserne*, Paris : Maspéro

Laffitte, R. (1985). *Une journée dans une classe coopérative : le désir retrouvé*. Paris, France: Syros.

Pochet C, Oury Fernand, Oury Jean, (1986) *L'année dernière j'étais mort...* signé Miloud, Vigneux : Matrice

Articles en linha

Feyfant, A., Enseignement primaire : les élèves à risque (de décrochage) - Dossier d'actualité veille et analyses • n°80 • Décembre 2012 <http://ife.ens-lyon.fr/vst/DA-Veille/80-decembre-2012.pdf>

De la classa a la societat complexa, la lenga dau subjècte

Titone R, 1972 *Bilinguismo precoce e educazione bilingue*, Roma : Armando Armando (Bruxelles : Dessart, pour la traduction française)

Tosquelles, F., (1992). *L'enseignement de la folie*. Toulouse, France: Privat

Delgalian G, 2000. *Enfances plurilingues, témoignage pour une éducation bilingue précoce*, Paris : L'Harmattan

Laffitte, P.J (2004). *Entre nom commun et nom propre. Singularité, parole et culture*. (Intervention aux journées Psypropos, Blois)

Borrel Philippe, *Un monde sans fou*, Nîmes : Champ Social, 2010

Baillon Guy, *Quel accueil pour la folie ?*, Nîmes : Champ Social, 2011

Pouyadoux B, 2011 - *Consi gerir l'eterogeneitat dins una classa a mantunes nivèls?* ICRECS, 48 pages

MCHOLM Angelina E. , CUNNINGHAMM Charles E. , VANIER, Mélanie K, 2011. *Aider l'enfant à surmonter le mutisme sélectif, Guide pratique pour surmonter la peur de parler*, Chronique Sociale

Laffite P.J (2013) *Défiger le signe linguistique*, colloque ISLRF

Blanc A, 2014 *L'occitan, une institution thérapeutique? Conditions et hypothèses à partir d'un cas vécu dans une Calandreta*, UPVD, 86 pages.

Rubiella C (2014). Lo muditge selectiu. L'organizacion cooperativa e institucionala dins una classa primària pòt far progressar lo tablèu clinic d'un cas de muditge selectiu ?

Abdallah-Pretceille, M. (2017). L'éducation interculturelle. Paris cedex 14, France: Presses Universitaires de France.

Tronçon S. 2017 Singularités, objectivité et performativité en sciences sociales. Journal of Interdisciplinary Methodologies and Issues in Science, Journal of Interdisciplinary Singularités dans les systèmes complexes, Singularity in Natural and Artificial Complex Systems,

La classa cooperativas : TFPI e PI

Genèse de la Coopérative, «Techniques Freinet Pédagogie Institutionnelle, de quoi parlons-nous ? », revue Artisans TFPI, n°7, 1991

Freinet Célestin, Les invariants pédagogiques, Bibliothèque de l'École Moderne, n°25, Cannes : Éditions de l'École Moderne Française, 1964

Fonvielle R. (1989), L'aventure du mouvement Freinet, Paris, méridiens Klincksieck

Calandreta, 30 ans de creacions pedagogicas, Montpelhièr, Confederacion occitana de las escòlas laïcas Calandretas, Montpelhièr, La poesia,2010.

VASQUEZ Aïda, OURY Fernand, De la classe coopérative à la pédagogie institutionnelle, Matrice /CEPI, 2000

LAFFITTE René et AVPI, Mémento de pédagogie institutionnelle, Matrice, Vigneux, 1999

LAFFITTE René, Une journée dans une classe coopérative, Matrice, Vigneux, 1997

POCHET Catherine, OURY Fernand, Qui c'est l'Conseil ?, Matrice, Vigneux, 1997

VASQUEZ Aïda, OURY Fernand, Vers une pédagogie institutionnelle, Matrice, Vigneux, 1993

Sitografia

- COLLECTIF EUROPÉEN D'ÉQUIPES DE PÉDAGOGIE INSTITUTIONNELLE : <http://ceepi.org/>
- Réseau PI – International : reseau-pi-international.org
- La Borde : <http://www.cliniquedelaborde.com/>
- Vers une pédagogie institutionnelle : <http://avpi-fernand-oury.fr/>

A prepaus de la monografia

Imbert, F & Groupe de Recherche en Pédagogie Institutionnelle. (1994). Médiations, institutions et loi dans la classe. Paris: ESF.

Imbert, F & Groupe de Recherche en Pédagogie Institutionnelle. (1996). L'inconscient dans la classe. Transferts et contre-transferts. Paris: ESF.

Lamihi, A. (2001). Texte libre et monographie d'élève chez Célestin Freinet et Fernand Oury. Les Études sociales, 131, 91-100.

Marchat, J-F. (2001). La monographie, enjeu épistémologique de la Science de l'éducation au tournant du XIXème et du XXème siècles. Les Études sociales, 131, 5-26.

Blanchard-Laville, C. Chaussecourte, P. Hatchuel, F. Pechberty, B. (2005). Recherches cliniques d'orientation psychanalytique dans le champ de l'éducation et de la formation. Revue Française de Pédagogie, 151, 111-162.

Imbert Francis, « Écrire-Lire des monographies », communication, Gagny, 2008

Association du Champ P. I. (2011). Témoignages de pratiques dans nos classes coopératives ; Monographies (Vol. 1-1). Carcassonne, France: Association du Champ P.I.

Dubois A (2010), Les monographies de la Pédagogie Institutionnelle : texte militant ou méthodologie de recherche en sciences de l'Éducation ? Actes du congrès de l'actualité de la recherche en éducation et formation (AREF)

LHERITIER C. (2012) La monographie : un langage pour la pédagogie institutionnelle? ICRECS, 116 pages.

Vicario, B. (2012). Monographie et praxis : en quoi le langage de la monographie témoigne-t-il de l'accueil possible d'un élève en difficulté dans une classe Technique Freinet Pédagogie Institutionnelle ?. Carcassonne : IUFM de Montpellier, 129 pages.

Dubois, A. (2019). Histoires de la pédagogie institutionnelle : les monographies. Champ Social.

Vergnioux, A. (2015). Raymond Bénévent, Claude Mouchet, *L'école, le désir et la loi. Fernand Oury et la pédagogie institutionnelle. Histoire, concepts pratiques*, Nîmes, Éditions Champ Social – Matrice, 2014, 493 p.. *Le Télémaque*, 47(1), 139-144.